

Bilaga 1. Resultatet av genomförd enkätundersökning om arbetet inom verksamheten ekonomiskt bistånd ur ett jämställdhetsperspektiv med kvalitetsdeklaration

Delredovisning av regeringsuppdrag

Ekonomiskt bistånd ur ett jämställdhetsperspektiv

Regering har gett Socialstyrelsen i uppdrag att kartlägga socialtjänstens arbete med ekonomiskt bistånd ur ett jämställdhetsperspektiv samt analysera kommunernas behov av stöd i arbetet med att utveckla arbetsmetoder och insatser (S2017/04387/FST). Den inledande kartläggningen har genomförts bland annat genom en enkätundersökning och fokusgrupper.

I denna bilaga presenteras metod för enkätundersökningen om arbetet inom verksamheten ekonomiskt bistånd ur ett jämställdhetsperspektiv och de resultattabeller som finns med i rapporten. Bilagan innehåller även en kvalitetsdeklaration av enkätundersökningen.

Syftet med enkätundersökningen

Syftet med enkätundersökningen var att få en bild av hur kommuner och stadsdelar arbetar med jämställdhetsfrågor och ur ett jämställdhetsperspektiv inom ekonomiskt bistånd. Genomgång av statistik över ekonomiskt bistånd och relevanta resultat av öppna jämförelser respektive litteraturstudier samt regeringens uppdrag har legat till grund för de frågor som ställdes i enkäten.

Metod för genomförande

I november 2017 sändes en webbenkät ut till ett urval av Sveriges kommuner samt stadsdelar i Stockholm och Göteborg. Syftet med enkäten var att undersöka hur kommunerna arbetar ur ett jämställdhetsperspektiv inom verksamhetsområdet ekonomiskt bistånd och även beröra arbetet enligt den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor.

Målpopulationen var verksamhetschefer för ekonomiskt bistånd. För att minska uppgiftslämnarbördan för kommunerna genomfördes ett urval på landsting/region där hälften av kommunerna i varje län ingick, totalt 161 kommuner/stadsdelar.

Totalt 116 kommuner och stadsdelar besvarade enkäten, vilket ger en svarsfrekvens på 72 procent. Det är stora skillnader mellan landstingen/regionerna med avseende på svarsfrekvens. Det är ingen kommun inom Landstinget i Södermanlands län som besvarat undersökningen. I fyra län har alla kommuner som ingick i urvalet besvarat enkäten.

Det är första gången Socialstyrelsen genomför denna undersökning.

Tabeller

1. Effekter av jämställdhetsarbete

Bedömer du att ert jämställdhetsarbete hittills har lett till ökad jämställdhet mellan kvinnor och män som har sökt ekonomiskt bistånd?	Procent	Antal
Ja, i stor utsträckning	0,9 %	1
Ja, i någon utsträckning	28,7 %	33
Nej, inte alls	5,2 %	6
Kan inte bedöma det	65,2 %	75
	Svarande	115

2. Individuell planering

Hur träffar ni vanligtvis paret i hushållet när ni ska göra en individuell planering mot egen försörjning?	Procent	Antal
Paret på ett gemensamt möte	45,8 %	54
Parterna separat på enskilda möten	15,3 %	18
Lika ofta gemensamt som separat	37,3 %	44
Vet inte	1,7 %	2
	Svarande	118

3. Tolkanvändning

Hur översätter ni vanligtvis då den ena parten av paret i hushållet inte har tillräckliga kunskaper i svenska och den andra har goda kunskaper i svenska?	Procent	Antal
Den part som har tillräckliga kunskaper i svenska översätter	5,1 %	6
En professionell tolk översätter	76,1 %	89
Lika ofta den ena parten som en professionell tolk	18,8 %	22
Vet inte	0 %	0
	Svarande	117

4. Utbetalning av ekonomiskt bistånd

Hur betalar ni vanligtvis ut biståndet till paret i hushållet?	Procent	Antal
Till ett gemensamt bankkonto	9,6 %	11
Till kvinnans bankkonto	17,4 %	20
Till mannens bankkonto	15,7 %	18
Separat till både kvinnans och mannens individuella bankkonton	2,6 %	3
Vi har inget sätt som är vanligare än något annat	53 %	61
Vet inte	1,7 %	2
	Svarande	115

5. Beslut av utbetalning av ekonomiskt bistånd

Denna fråga besvarades endast av de som valde alternativet "Separat till både kvinnans och mannens individuella bankkonton" på föregående fråga nr 3.

Har förvaltningen/kommunen beslutat att det ekonomiska biståndet ska betalas ut till individuella och separata bankkonton?	Procent	Antal
Ja, det beslutades 2016 eller senare	66,7 %	2
Ja, det beslutades tidigare än 2016	0 %	0
Nej, det finns inget sådant beslut	33,3 %	1
Vet inte	0 %	0
Svarande		3

6. Skillnader i insatser för kvinnor och män

Har ni identifierat skillnader mellan kvinnor och män i hushåll som sökt ekonomiskt bistånd, i deras behov av stöd och insatser för att uppnå egen försörjning?	Procent	Antal
Ja	35 %	41
Nej	53 %	62
Vet inte	12 %	14
Svarande		117

7. Handläggning vid våld i nära relationer

Hur handlägger ni vanligtvis ärendet, när det framkommit att mannen i hushållet utsatt kvinnan för våld?	Procent	Antal
Ärendet delas upp (personakt och journal) så fort kvinnan placeras i skyddat boende	78 %	92
Ärendet delas upp (personakt och journal) först när det står klart att kvinnan och mannen flyttar isär	0,8 %	1
Ärendet delas lika ofta upp snarast när kvinnan placerats som när det står klart att kvinnan och mannen ska flytta isär	17,8 %	21
Vet inte	3,4 %	4
Svarande		118

8. Ekonomiskt våld - handläggning

Hur löser ni vanligtvis situationen när det finns indikation på att mannen i hushållet använder ekonomin för att kontrollera kvinnan?	Procent	Antal
Vi försöker hitta lösningar med paret gemensamt	6,8 %	8
Vi försöker hitta lösningar med både kvinnan och mannen men separat var för sig	27,4 %	32
Vi försöker hitta lösningar enbart med kvinnan	16,2 %	19
Vi försöker hitta lösningar enbart med mannen	0 %	0
Vi försöker hitta lösningar själva utan var sig kvinnan eller mannen	0 %	0
Vi lämnar över ansvaret för detta till en annan verksamhet inom kommunen/förvaltningen	4,3 %	5
Vi har inget sätt som är vanligare än något annat	39,3 %	46
Vet inte	6 %	7
Svarande		117

9. Ekonomiskt våld - handläggning

Hur löser ni vanligtvis situationen när det finns indikation på att mannen i hushållet hindrar kvinnan från att arbeta eller att delta i insatser som syftar till att komma i egen försörjning?	Procent	Antal
Vi försöker hitta lösningar med paret gemensamt	21,4 %	25
Vi försöker hitta lösningar med både kvinnan och mannen men separat var för sig	29,9 %	35
Vi försöker hitta lösningar enbart med kvinnan	8,5 %	10
Vi försöker hitta lösningar enbart med mannen	0 %	0
Vi försöker hitta lösningar själva, utan var sig kvinnan eller mannen	0 %	0
Vi lämnar över ansvaret för detta till en annan verksamhet inom kommunen/förvaltningen	4,3 %	5
Vi har inget sätt som är vanligare än något annat	30,8 %	36
Vet inte	5,1 %	6
Svarande		117

10. Stöd till män som utövar våld

Hur bistår ni vanligtvis mannen när det framkommit att mannen i hushållet utsatt kvinnan för våld?	Ja alltid	Ja oftast	Ja men sällan	Nej aldrig	Vet inte
Hänvisar ni mannen till insatser som syftar till att hjälpa honom att hantera sitt våldsamma beteende?	26,7 %	23,3 %	30,2 %	7,8 %	12,1 %
Svarande					116

11. Insatser till män som utövar våld

Flervalsfråga

Har er kommun tillgång till insatser för att hjälpa män att hantera ett våldsamt beteende?	Procent	Antal
Ja, insatser som ges inom kommunens verksamhet	44,3 %	51
Ja, insatser som köps av en annan kommun	18,3 %	21
Ja, insatser som ges av en annan organisation	23,5 %	27
Nej, vi har inte tillgång till sådana insatser	19,1 %	22
Vet inte	6,1 %	7
Svarande		115

12. Behov av nationellt stöd

Bedömer du att det inom ekonomiskt bistånd finns behov av ett nationellt stöd för att kunna vidareutveckla arbetsmetoder och insatser ur ett jämställdhetsperspektiv?	Procent	Antal
Ja	67,2 %	78
Nej	3,4 %	4
Vet inte	5,2 %	6
Kan inte bedöma det	24,1 %	28
Svarande		116

13. Behov av nationellt stöd

Om svar "Ja", inom vilket eller vilka områden eller för vilka frågeställningar, bedömer du att det finns behov av nationellt stöd? (Fråga med öppet svarsalternativ). Nedan sammanfattande svar:

- Riktlinjer och/eller föreskrifter om hur ekonomiskt bistånd kan arbeta utifrån ett jämställdhetsperspektiv
- Riktlinjer och/eller föreskrifter om vem som ska vara betalningsmottagare av det ekonomiska biståndet
- Tillgång till lärande, konkreta exempel på hur kommuner arbetar inom ekonomiskt bistånd utifrån ett jämställdhetsperspektiv
- Arbetsmetoder att säkerställa att frågor ställs till alla oavsett kön, exempelvis om hälsa, familj med mera så att kön inte styr vilka frågor som ställs i samband med utredning och planering av insatser. Exempelvis en standardiserad utredningsmall för den inledande utredningen.
- Stöd i hur insatser kan analyseras ur ett jämställdhetsperspektiv
- Om skyldigheter, rättigheter gällande försörjning och arbete för båda parter
- Utbildningar som främjar jämställdhetsarbetet inom ekonomiskt bistånd: om jämställdhet, kunskap om integration, nyanlända, kulturkompetens, kunskap om ekonomiskt våld, bemötande vid bedömningar och dokumentation vid beslut
- Stöd i att systematisera arbetet inom ekonomiskt bistånd ur ett jämställdhetsperspektiv

14. Synpunkter på enkäten eller andra kommentarer

Denna fråga hade öppet svarsalternativ.

Flera respondenter kommenterar att det är positivt att frågan kring jämställdhet lyfts och kopplas till ekonomiskt bistånd. Det anses vara ett spännande utvecklingsområde där det än så länge saknas strukturerat arbete och arbetsmetoder. Frågorna upplevdes av flera som viktiga, intressanta och relevanta och som uppmärksammar strukturer i handläggning av ekonomiskt bistånd som inte främjar jämställdhet idag. Någon upplever att det fanns en del otydliga formuleringar. Någon anser även att det är anmärkningsvärt att det inte ställs frågor om annat slags våld än mäns våld mot kvinnor i nära relationer.

Kvalitetsdeklaration av enkätundersökningen

Frågekonstruktören utformade frågorna i samarbete med projektledaren. Därefter testades enkäten av några verksamhetschefer för ekonomiskt bistånd som inkom med synpunkter. Även i samverkan med SKL inkom kommentarer. Enkäten omarbetades av frågekonstruktören och projektledaren.

Samråd

Samråd angående enkäten har skett med SKL i enlighet med Förordning (1982:668) om statliga myndigheters inhämtande av uppgifter från näringsidkare och kommuner.

Datainsamling

Datainsamlingen har genomförts via en webbenkät. Ett informationsbrev skickades till registratorn där de ombads vidarebefordra e-postbrevet till verksamhetschefer för ekonomiskt bistånd. I e-posten bifogades även enkätformuläret (se bilaga 1a och 1b). Datainsamlingen pågick 9 november till 8 december 2017. Under insamlingsperioden skickades två påminnelser.

Målpopulation och urval

Målpopulationen utgjordes av verksamhetschefer för ekonomiskt bistånd i kommuner och för Göteborg och Stockholm stadsdelar. För att minska uppgiftslämnarbördan för kommunerna genomfördes ett urval på landsting/region där hälften av kommunerna i varje län ingår, totalt 161 kommuner.

Ramtäckning

Övertäckning förekommer då respondenter ingår i rampopulationen som inte ska ingå i målpopulationen. Undertäckning är det omvända, respondenter som bör ingå i rampopulationen finns med i urvalsramen. Då det är en urvalsundersökning bland Sveriges kommuner förekommer ingen över eller undertäckning.

Svarsfrekvens

Det var totalt 116 kommuner och stadsdelar som besvarade enkäten, vilket ger en svarsfrekvens på 72 procent. Det är stora skillnader mellan landstingen/regionerna med avseende på svarsfrekvens. Det är ingen kommun inom Landstinget i Södermanlands län som besvarat undersökningen. I fyra län har alla kommuner som ingick i urvalet besvarat enkäten

Bortfall

Bortfallet består dels av de kommuner som inte besvarat enkäten och av partiellt bortfall, dvs. att de inte besvarat vissa frågor i enkäten. Om bortfallet skiljer sig från de svarande, med avseende på undersökningsvariablerna, så kan skattningarna som grundar sig på enbart de svarande vara skeva.

Bortfallet för undersökningen är 28 procent. Dock är det i ett län ingen kommun som bevarat enkäten. Om kommunerna i det länets var skiljer från övriga kommuners svar speglar inte resultaten Sveriges kommuner. Därav avser svaren de svarande och går inte applicera på alla kommuner i Sverige.

I denna undersökning är det partiellt bortfall mellan 0 och 5 procent.

Mätning

I samband med datainsamlingen kan slumpmässiga och systematiska fel uppstå, dessa kallas mätfel. De svar som ges kan vara osäkra eller felaktiga. De kan även bli fel på grund av att de som svarar har missuppfattat frågan. Det

finns en rad olika källor till dessa fel, bl.a. mätinstrumentet, informationssystemet och insamlingssättet.

För att minska risk för mätfel har enkäterna skapats med hjälp av enkät-konstruktör, pilotundersökning samt i samråd med SKL.

Bearbetning

Vid den manuella och maskinella bearbetningen av datamaterialet kan bearbetningsfel uppstå. Exempel på bearbetningsfel är registreringsfel och kodningsfel. Då insamlingen skett via en webbenkät med fasta alternativ bör registreringsfelet var litet.

Jämförbarhet

Det är första gången Socialstyrelsen genomför denna undersökning.